

POSEBNA IZDANJA

Knjiga 12

Tragovima naših komšija: Jevreji u Bosni i Hercegovini i holokaust

Izdavač:

Institut za istoriju, Sarajevo

Za izdavača:

Prof. dr. Husnija Kamberović

Urednica:

Dr. Vera Katz

Recenzenti:

Prof. dr. Eliezer Papo

Prof. hist. Alma Leka

Rusmir Agačević

Dizajn i tehnička priprema:

Affan Šikalo, Adnan Tinjić

Štampa:

Dobra knjiga, Sarajevo

Tiraž:

500 primjeraka

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

930.85:929.52(497.6=411.16)

HASANHODŽIĆ, Anisa

Tragovima naših komšija : Jevreji u Bosni i
Hercegovini i holokaust / Anisa Hasanhodžić, Rifet
Rustemović. - Sarajevo : Institut za istoriju,
2015. - 433 str. : ilustr. ; 24 cm. - (Posebna
izdanja / Institut za istoriju ; knj. #12)

Biografije autora: str. 433. - Bibliografija: str.
423-432 i uz tekst.

ISBN 978-9958-649-22-6 (Institut za istoriju)

1. Rustemović, Rifet

COBISS.BH-ID 22019846

**Anisa Hasanhodžić
Rifet Rustemović**

**Tragovima naših komšija:
Jevreji u Bosni i Hercegovini i holokaust**

Sarajevo, 2015.

Ova publikacija rezultat je projekta „After the traces of our neighbors: Jews in Bosnia and Herzegovina and the Holocaust“ kojeg je realizirala Akademija nauka Republike Austrije - Institut za kulturne studije i historiju teatra (Österreichische Akademie der Wissenschaften, Institut für Kulturwissenschaften und Theatergeschichte) uz finansijsku pomoć od strane programa Evropske unije „Europe for Citizens“ (Europe for Citizens, European Commission, EACEA Education, Audiovisual and Culture Executive Agency) i Odjela za kulturu pri Uredu saveznog kancelara Republike Austrije (Bundeskanzleramt der Republik Österreich, Kultursektion)

BUNDESKANZLERAMT ÖSTERREICH
KULTUR

led by the
for Citizens Programme
European Union

© 2015. Sva prava pridržana. Nijedan dio ove knjige ne smije biti reproduciran niti kopiran u bilo kojoj formi bez prethodne saglasnosti autora i finansijera projekta.

Izvori ilustracija navedeni su pažljivo. Ukoliko smo propustili izvor, ljubazno molimo da kontaktirate izdavača.

Hasanhodžić Anisa, Rustemović Rifet, *Tragovima naših komšija: Jevreji u Bosni i Hercegovini i holokoust*, Institut za istoriju, Sarajevo, 2015.

Sadržaj

Zahvala	7
Bilješke o kulturnom sjećanju	9
Slovo o projektu	11
Izvodi iz recenzija	13
Predgovor	21
Uvod	23
Banja Luka	29
Bihać	53
Bijeljina	77
Derventa	107
Gračanica	129
Kladanj	157
Mostar	189
Rogatica	215
Sarajevo	235
Travnik	275
Tuzla	299
Vlasenica	329
Zavidovići	347
Zenica	369
Zvornik	395
Bibliografija	423
Biografije autora	433

Zahvala

Monografija "Tragovima naših komšija: Jevreji u Bosni i Hercegovini i holokaust" zasigurno ne bi bila napisana bez ljubaznosti i podrške pojedinaca, akademske zajednice i kulturno-naučnih ustanova u Austriji, Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj, Njemačkoj, Srbiji i drugdje, kao i ljudi iz lokalnih zajednica koje su bile predmet istraživanja. Svima njima, autori duguju najiskreniju zahvalnost što je ova knjiga ugledala svjetlo dana.

Naročitu zahvalnost duguje direktorici projekta dr. Heidemarie Uhl i radnom kolektivu Akademije nauka Republike Austrije, za podršku i vjeru u uspješnu realizaciju tokom cjelokupnog rada na knjizi u okviru projekta „After the traces of our neighbors: Jews in Bosnia and Herzegovina and the Holocaust“.

1) Izvori

a) Neobjavljeni izvori:

Arhiv Bosne i Hercegovine (ABH)

Fond Zemaljska vlada

Fond Zemaljska vlada (1919-1922)

Fond Ministarstvo prosvjete

Fond Zemaljska komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača

Fond Kraljevska banska uprava Drinske banovine

Fond Ministarstvo trgovine i industrije

Fond Zajedničko ministarstva finansija

Fond Pokrajinska uprava

Arhiv Jugoslavije (AJ)

Fond Ministarstva prosvete Kraljevine Jugoslavije

Fond Ministarstva vera Kraljevine Jugoslavije

Arhiv Republike Srpske Banja Luka (ARS)

Fotobirka

Arhiv Srbije (AS)

Fond pokloni i otkupi

Arhiv Tuzlanskog kantona (BiH-ATKT)

Fond Državna realna gimnazija Tuzla

Fond Privatna njemačka osnovna škola u Donjoj Tuzli

Fond Prva osnovna škola Tuzla

Fond (Kraljevska) Državna mješovita građanska škola trgovačkog smjera

Fond Okružna uprava narodnih dobara Tuzla

Fond Imamat džemomata Tuzla

Fond Sreski sud Tuzla

Zbirka Atah Mohić

Gazi Husrev-begova biblioteka (GHB)

Arhiv Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini:

Fond Povjerljiva arhivska građa

Fond Varia

Historijski arhiv Sarajeva (HAS)

Fond Izraelitička sefardička osnovna škola u Sarajevu

Zbirka Varia

Fond Laure Papo Bohoreta

Državno ravnateljstvo za gospodarstvenu panovu – podružnica Sarajevo

Ured za upravu židovskim nekretninama

Historijski muzej Bosne i Hercegovine (HMBiH)

Fond radnički pokret: Zbirka fotografija

Hrvatski državni arhiv (HDA)

Fond Ministarstvo narodne prosvjete NDH

Fond Ponava - Ured za podržavljeni imetak. Ministarstvo državne riznice, Odjel za navčorstvo, državnu imovinu i dugave

Istorijski arhiv Beograda (IAB)

UGB (1) Kartoteka građana

Jevrejski istorijski muzej (JIM)

Fond Moja porodica

Fond Predratna jevrejska štampa

Fond Rukopisi

Kutija Sarajevo

Kutija BiH

Kutija 20

Kutija 11

Kutija 3

Kutija 4

Kutija groblja BiH

Zbirka fotografija

Kriegsarchiv Wien (KW)

Personalunterlagen, Rang- und Einteilungslisten 1914-1918.

Kriegsverluste 1914-1918.

Memorijalni centar JUSP Jasenovac

JTH, kut. 2, IIa

Muzej Unsko-sanskog kantona (MUSK)

Zbirka fotografija

Jad Vašem

Yad Vashem Photo Archive, Jerusalem

Jevrejska općina Zenica (JOŽ)

Zbirka fotografija

Jevrejska-Židovska općina Mostar (JŽOM)

Zbirka fotografija

Jevrejska općina Sarajevo

Matična knjiga rođenih Sarajevo

b) **Objavljeni izvori**

Basnischer Bote

Die Gliederung der Bevölkerung des ehemaligen Jugoslawien nach Muttersprache und Konfession nach den unveröffentlichten Angaben der Zählung von 1931, Wien 1943.

Glavni rezultati popisa žiteljstva u Bosni i Hercegovini, Sarajevo 1896.

Hotel-Adressenbuch für Österreich-Ungarn, Wien 1896.

Hotel-Adressenbuch für Österreich-Ungarn, Wien 1901-1902.

Hotel-Adressenbuch für Österreich-Ungarn, Wien 1911.

Pinkas jevrejskih opština Jugoslavije – Enciklopedija jevrejskih naselja od osnivanja do posle holokausta u II svetskom ratu, Jerusalem 1988. (preveo s hebrejskog Eugen Verber)

Rezultati popisa žiteljstva u Basni i Hercegovini, Sarajevo 1912.

Spisak žrtava rata 1941-1945: Jevreji, Beograd 1992.

Štatistika miesta i pučanstva Bosne i Hercegovine, Sarajevo 1880.

Štatistika mjesta i žiteljstva Bosne i Hercegovine, Sarajevo 1886.

Telefonadressbuch sämtlicher Handels-, Industrie- und Gewerbe-betriebe von Österreich und Ungarn und Bosnien und Herzegowina, Wien 1915.

Wokit: bosnisch – hercegovinischer Auskunfts-Kalender für das Jahr 1889, Sarajevo 1889.

c) **Elektronski izvori:**

<http://kons.gov.ba> (Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika)

<http://whc.unesco.org/en/list/946>

<http://www.jusp-jasenovac.hr> (Spomen područje Jasenovac)

Pizzuti Anna, *Ebrei stranieri internati in Italia durante il periodo bellico*, <http://www.annapizzuti.it/database/ricerca.php>,

<http://www.ushmm.org> (Muzej holokaustu u Washingtonu)

www.yadvashem.org (Muzej holokausta u Jerusalemu)

<http://friedhof.ikg-wien.at/> (Jevrejska zajednica grada Beča – informacije o grobnim mjestima)

<http://www.bokuheim.at/cms/index.php/de/uv/historisches/103-friedrich-fritz-regenstreif> (Informacije Bečkog univerziteta „Universität für Bodenkultur)

<http://de.nationalfonds.org> (Allgemeiner Entschädigungsfonds der Republik Österreich)

<http://www.crt-ii.org> (Claims Resolution Tribunal)

<http://www.preporodbn.com> (Bošnjačka Zajednica Kulture – Preporod, Bijeljina)

d) **Štampa**

Behar – časopis za kulturu i društvena pitanja

Bilten – list udruženja Jevreja Jugoslavije u Izraelu

Bilten – Glasnik Jevrejske zajednice Bosne i Hercegovine

Bosanska pašta

Bosna

Bošnjak

Die Deutsche Wacht

Gajret

Gajretov kalendar

Jevrejski glas

Jevrejski život

Jüdische Zeitung

Naša riječ

Sarajevski list

Židovska svijest

e) **Intervjui**

- Ajša Gulamović, Tuzla 7. VIII 2014.
Armanda Altarac, Tuzla 19. XI 2014.
Bjanka Auslender, Zagreb 17. I 2014.
Danijela Ozmo-Čulić, Zenica 27. II 2015.
Erna Danon-Cipra, Sara Romono-Vujinović, Mostar 13. II 2015.
Erna Debevec (rođena Kavesan), Sarajevo 8. IV 2014.
Frida-Zlatica Čorbić, Tuzla 8. VII 2014.
Hazim Kljajić, Živinice 21. XII 2014.
Isnam Taljić, Vlasenica 15. I 2015.
Jakov Montiljo, Zenica 27. II 2015.
Josip Udiljak, Zenica 27. II 2015.
Laura Papo Ostojić, Sarajevo 23. XII 2014.
Intervju sa Marinam Rajner, Tuzla 25. IX 2014
Mehmed Čomdžić, Kladanj 5. IX 2014.
Michael Gaon, Brooklyn (NY, USA) 6. XII 2014.
Mira Altarac Hodžiristić, Zagreb 21. XI 2014.
Mirsad Đulbić, Zenica 25. II 2015.
Mojika Pesah, Derventa 13. IX 2014.
Moric Albahari, Sarajevo 2. IV 2014.
Muhamed Muhić, Kladanj 13. XI 2014.
Mula Numanović (rođena Rustemović), 20. IX 2014.
N.N., Tuzla 15. VII 2014.
N.N., Vlasenico, 4. I 2014.
Nedžad Durmić, Vlasenica 4. I 2014.
Osman Gojačić, Kladanj 19. IX 2014.
prof. dr. Donilo Vidović, Tuzla 31. X 2014.
Rohela Perišić, Beograd 13. III 2014.
Sevleta Berkovac (rođena Dozić), Kladanj 30. VI 2014.
Šefik Drapić, Kladanj 27. VI 2014.
Šefjka Borić, Tuzla 17. V 2014.
Zineta Nožinović-Telolbašić, Tuzla 31. VIII 2014.
Zoran Pepić, Tuzla 20. IX 2014.
Željka Dragić, Tuzla 6. XI 2014.

II) Literatura

a) Knjige, brošure:

- Agačević Rusmir, *Snovopriče o Sefardima i Aškenazima travničkim*, Zagreb 2013.
- Alagić Nedžmudin, *Derventa između dva svjetska rata*, Sarajevo 2001.
- Alispahić Fatmir, *Tuzland- knjiga o Tuzli*, Tuzla 2000.
- Asboth von Johann, *Basnien und die Herzegowino. Reisebilder und Studien*, Wien 1888.
- Balcarek Emil, *Das versunkene Bosnien: die photographische Reise des k.u.k. Oberleutnants Emil Balcarek durch Bosnien-Herzegowina 1907/08*, Graz, Wien 1999.
- Blau Otto, *Reisen in Bosnien und der Hertzegowina*, Berlin 1877.
- Buljugić Suad, Buljugić Nihad, *Tuzla - sjećanja na bisere stare gradske jezgre*, Tuzla 2010.
- Čirić Jasna, *Zvornički Jevreji*, Zvornik 2009.
- Danon Cezar-Zadik, *Preživjeli smo II svjetski rat* (rukopis).
- Danon Jakov, Stošić M. Verica, *Hronika Jevrejske opštine Banja Luka*, Banja Luka 2007.
- Danon Jakov, Stošić M. Verica, *Memoari na holokaust Jevreja Bosanske krajine*, Banja Luka 2009.
- Dervišević Husein, *Ulicom Bišća*, Bihać 1999.
- Dimitrijević Mića, Stojanović Vojislav (ur.), *Naši Jevreji*, Beograd 1940.
- Dragić Željko, *Das Verhältnis der serbisch-orthodoxen Kirche zum Judentum im 20. Jahrhundert*, neobjavljena disertacija, Wien 2012.
- Đuričić Aca, Elazar Samuel, *Pregled istorije farmacije Bosne i Hercegovine*, Sarajevo 1958.
- Elazar Sonja, Atijas Mihajlo, Čerešnješ Ivica, *Projekat identifikacije i dokumentacije objekata Jevrejske zajednice Bosne i Hercegovine*, Sarajevo 2005.
- Filipović S. Milenko, *Memoari Živka Crnogorčevića*, Sarajevo 1966.
- Filipović S. Milenko, *Varošica Olova sa okolinom*, Beograd 1934.
- Gaon Aleksandar (ur.), *Mi smo preživeli...: Jevreji o holokaustu*, tom I, Beograd 2001.
- Gaon Aleksandar (ur.), *Mi smo preživeli...: Jevreji o holokaustu*, tom II, Beograd 2003.
- Gaon Aleksandar (ur.), *Mi smo preživeli...: Jevreji o holokaustu*, tom III, Beograd 2005.
- Gaon Aleksandar (ur.), *Mi smo preživeli...: Jevreji o holokaustu*, tom IV, Beograd 2007.
- Gilbert Martin (ur.), *The Rauthledge Atlas of the Holocaust*, vol. 4, Oxon, New York 2009.
- Gotovac Vedrana, *Sinagoge u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo 1987.
- Grabčanović Mustafa, *Bijeljina i Bijeljinci*, Bijeljina 2006.
- Hadžibegović Ilija, *Bosanskohercegovački gradovi no razmeđu 19. i 20. stoljeća*, Sarajevo 2004.
- Hamzić Omer, *Gračanica i okolina u periodu između dva svjetska rata*, Travnik 2012.
- Hasanović H. Hajrudin (red.), *Moj zavičaj: materijal za izučavanje zavičaja u školama tuzlanskog sreza*, Tuzla 1963.
- Hrelja Kemal, *Zenica i njena okolina*, Sarajevo 1957.

- Hudović Mehmed, *Zvornik – slike i bilješke iz prošlosti*, Sarajevo 2000.
- Imamović Jasmin (ur.), *100 godina gimnazije u Tuzli*, Tuzla 1999.
- Jewish Heritage Sites of Bosnia-Herzegovina*, Washington 2005.
- Kamhi Regina, Papo Jakov, *Usmena baština sarajevskih Seforda*, Zagreb 2000.
- Konforti Jozef, *Travnički Jevreji*, Sarajevo 1976.
- Kostić M. Lazo, *Verski odnosi Bosne i Hercegovine (demografska-istorijska studija)*, München 1965.
- Kreševljaković Hamdija, Korkut M. Derviš, *Travnik u prošlosti (1464-1878)*, Travnik 1961.
- Levy Moritz, *Sefardi u Bosni*, Sarajevo 1996.
- Lopašić Radoslav, *Bihać i bihaćka krajina*, Zagreb 1890.
- Marko Vego, *Naselja bosanskohercegovačke srednjovjekovne države*, Sarajevo 1957.
- Maurer Franz, *Eine Reise Durch Basnien, Die Saveländer und Ungarn*, Berlin 1870.
- Mešić Hajrudin, Novalić Nedžad, *Vlasenica i njena okolina: prilozi za historiju jednog grada*, Sarajevo 2012.
- Mihailo Maletić (ur.), *Bosna i Hercegovina: znamenitosti i lepote*, Beograd 1965.
- Miladinović Dragan i dr, *Mostar - kolijevka sporta*, Mostar 1996.
- Mujbegović Vera, *Tuzla moje mladosti*, Beograd 2008.
- Mujkić H. Jusuf, *Zavidovići kroz historiju: društveno-ekonomski i kulturni razvoj na području zavidovičke općine od polovine XV do kraja XX vijeka*, Zavidovići 1999.
- Papo Isak i dr., *Priče o sarajevskim sefordima*, Split 1994:
- Perišić-Albahari Rahela, *Rodoslovlje porodica Albahari i Levi* (rukopis).
- Pinto Avram, *Jevreji Sarajeva i Basne i Hercegovine*, Sarajevo 1987.
- Pinto Samuel, *Zločini okupatora i njihovih pomagača izvršeni nad Jevrejima u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo 1952.
- Prašo Amir (ur.), *Rogatica*, Sarajevo 1966.
- Renner Heinrich, *Durch Basnien und die Herzegovino Kreuz und Quer*, Berlin 1897.
- Ristić Vaso, *Krivaja*, Sarajevo 1937.
- Romano Jaša, *Jevreji Jugoslavije 1941-1945: Žrtve genacida i učesnici NOR-a*, Beograd 1980.
- Sarić Samija, *Jevrejska kulturna i druga društva u Bosni i Hercegovini 1885-1945 (registra)*, Sarajevo 1995.
- Schwartz Stephen, *Sarajevska ruža*, Sarajevo 2006.
- Smreka Jelka, Mihovilović Đorđe, *Paimenični popis žrtava koncentracijskog logara Jasenovac 1941-1945*, Jasenovac 2009.
- Spinelli Antonio, *Vite in fuga*, Italia 2015.
- Strausz Adolf, *Bosnien Land und Leute*, Wien 1884.
- Šabanović Hazim, *Bosanski pašaluk – pastanak i upravna podjelo*, Sarajevo 1959.
- Tauber Eli, *Kako se sprovodio holokaust u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo 2012. (doktorska disertacija)

- Tauber Eli, *When neighbors were real human beings*, Sarajevo 2010.
- Tihić Esad, Hamzić Omer, *Gračanica i okolina u NOB-u i revoluciji*, Gračanica 1988.
- Tomljenović Borka, *Bosanski kontrapunkt*, Tuzla 1999.
- Trifković Dragiša, *Tuzlanski vremeplov III*, Tuzla 1989.
- Trifković Dragiša, *Tuzlanski vremeplov IV*, Tuzla 1990.
- Uzunović Alija, *Zvornik - historijsko monografija*, Tuzla 2010.
- Vidaković-Petrov Krinka, *Kultura španskih Jevreja na jugoslovenskom tlu*, Sarajevo 1990.
- Zelenika Anđelko, *Mostar u slici i riječi*, Mostar 2008.

b) **Članci, rasprave:**

- "Pismo Haima Pinte" u: Trbić Jusuf, *Legendo o Bijeloj džamiji*, Bijeljina 2014, str. 232-234.
- Albahari Luna, "Rođena sam u Kladnju", *Jevrejski pregled*, br. 5-6, Beograd 1981.
Članak je citiran prema <http://elmundosefarad.wikidot.com/rodena-sam-u-kladnju-luna-albahari>, zadnji pristup: 12. X 2014.
- Albahari Luna, "Sjećanja iz Banja Luke", *Jevrejski pregled*, br. 5-7, Beograd 1982, str. 21-28.
- Albahari Luna, "Sjećanja iz Sanskog Mosta", *Jevrejski pregled*, br. 8, Beograd 1982, str. 27-30.
- Atijas dr., "Štimunzi iz bosanskih sinagoga", *Spomenica La Benevalencije*, Beograd 1924, str. 64-67.
- Brkljača Seka, "Profiliranje bosanskohercegovačkih gradova u procesu urbanizacije od 1878. do 1941. godine", u: *Identitet Bosne i Hercegovine kroz historiju*, Sarajevo 2011, str. 309-337.
- Brkljača Seka, Pelesić Muhidin, Kamberović Husnija, "Bosna i Hercegovina u toku Drugog svjetskog rata", u: *Bosna i Hercegovina od najstarijih vremena do kraja Drugog svjetskog rata*, Sarajevo 1998, str. 339-382.
- Čamdžić Mirsad, "Od Jevreja ostali samo grobovi i uspomene" (citirano prema: <http://www.diw.de/od-jevreja-ostali-samo-grobovi-i-uspomene/a-4293215>, zadnji pristup juni 2014.)
- Čerešnješ Ivica, "Jevrejska zajednica u Derventi. Zajednica koje više nema", *Most – Bilten udruženja useljenika iz bivše Jugoslavije u Izrael*, februar 2011.
- Čumurija Ismet, "Posljednje esnafije Mostara", *Most*, br. 110-111 (21-22), Mostar januar/februar 1999.
- Elazar Samuel, "Građa za istoriju jevrejske zajednice u Gračanici", *Članci i građa za kulturnu istoriju istočne Bosne*, br. 15, Tuzla 1984, str. 129-143.
- Finci Moni, "Jevreji Bosne i Hercegovine", u: *Vjerske zajednice i politička zbivanja u Bosni i Hercegovini od austro-ugarske okupacije 1878. do 1945. godine*, Sarajevo 1978, str. 1015-1151.
- Friedman C. Jonathan, "The Jewish communities of Europe on the eve of World War II", u: *The Routledge history of the Holocaust*, New York 2012, str. 7-18.

- Habek Dubravko, "Prve liječnice u Bjelovaru: porodničarka i kirurginje", *Liječnički vijesnik*, br. 131, Zagreb 2009, str. 155-160.
- Hamzić Omer, "Progoni i stradanja Jevreja u Gračanici tokom Drugog svjetskog rata", *Baština sjeveroistočne Basne*, br. 2, Tuzla 2009, str. 47-61.
- Ilić Dragan, "Vlasenički Jevreji", Vlasenica 2008, str. 1-8. (neobjavljeni članak)
- Jelin-Dizdar Tina, "Lekcija iz suživota: Moša Danon i porodica Medar", *Radio Slobodna Evropa*, 28. VI 2011. (http://www.slobodnaevropa.org/content/stolac_mosa_danon/24248323.html)
- Jovanović Milan, "Zvornički Jevreji", *Glas sa Drine*, Zvornik 1987, str. 22-24.
- Juzbašić Dževad, "Nekoliko napomena o Jevrejima u Bosni i Hercegovini za vrijeme austro-ugarske uprave", u: *Politika i privreda u Bosni i Hercegovini takom austro-ugarske uprave*, Sarajevo 2002, str. 371-390.
- Kadrić Adnan, "Jews in the State Agencies and Offices of the Bosnian Vilayat from 1868 to 1878 (A Framework of Understanding Issues of Minorities in the Ottoman Empire in the Second Half of the 19th Century)", *Journal of The Center for Ottoman Studies*, vol. 33/2013, Ankara 2014, str. 95-111.
- Karabegović Ibrahim, "Osnovni podaci o Jevrejima Bijeljine od doseljenja do 1941. godine", u: *Sefarad 92*, Sarajevo 1995, str. 81-93.
- Kaunitz Pavle, "Viktor Tausk – Frojdov učenik i 'žrtva'", *Jevrejski glas*, br. 48, Sarajevo decembar 2010, str. 15.
- Kezman Avdo, "Jevrejsko svetište", *Most*, br. 185 (96), Mostar, april 2005.
- Kohnić Nusret, "Sjećanje na velikana", *Most*, br. 204 (115), Mostar, novembar 2006.
- Konforti Jozef, "Jevreji u unutrašnjosti Bosne i Hercegovine", u: *Spomenica 400 godina od dolaska Jevreja u Bosnu i Hercegovinu*, Sarajevo 1966, str. 131-141.
- Korb Alexander, "Nation-building and mass violence: The Independent State of Croatia, 1941-1945", u: *The Routledge History of the Holocaust*, New York 2012, str. 291-303.
- Levi J. Moric, "Jevreji Bihaća 1919.-1945.", u: *Bihać u novijoj istoriji (1918-1945)*, Banja Luka 1987, str. 331-349.
- Levi-Atijas Blanka, "Tahan-halva", maj 2005. (dostupno na: <http://elmundosefarad.wikiidot.com/tahan-halva>)
- Lukač Sergije, "In memoriam Isak Papo", *Nin*, 18. X 1996.
- Mandlbaum Zoran, "Holokaust nad Jevrejima Mostara (2)", *Most*, br. 206 (117), Mostar januar 2007.
- Marković-Peković Vanda, "Banjalučke javne apoteke u austrougarskom periodu", *Glasnik udruženja arhivskih radnika Republike Srpske*, br. 3, Banja Luka 2011, str. 137-149.
- Nezirović Muhamed, "Mjesto bosanske sefardske zajednice u sefardskim zajednicama Europe", u: *Sefarad 92*, Sarajevo 1995, str. 13-33.

- Nilević Boris, "Osvrt na historiju Jevreja u Bosni i Hercegovini za vrijeme osmansko-turske uprave", u: *Sefarad 92*, Sarajevo 1995, str. 47-57.
- Pala Nerman, "Od dolaska do nestanka", *Most*, Mostar 2007.
- Pelidija Enes, "Bosanski ejalet od 1593. godine do Svištovskog mira 1791. godine", u: *Bosna i Hercegovina od najstarijih vremena do kraja Drugog svjetskog rata*, Sarajevo 1998, str. 135-172.
- Pinto Avram, "Nešto o Jevrejima u Bihaću", *Jevrejski glas*, br. 48, Sarajevo decembar 2010, str. 14-15.
- Pinto Benjamin, "O Jevrejima u bosanskoj provinciji", *Godišnjak Lo Benevolencije i Potpore*, Sarajevo 1933, str. 142-153.
- Popović Dušan-Momir, "Varoš Zenica sa okolinom", *Bosanska vila*, Sarajevo 1892, br. 10, str. 153-154.
- Sarić Samija, "Kratki prilozi o životu Jevreja u Bugojnu i u Vlasenici", u: *Sefarad 92*, Sarajevo 1995, str. 111-119.
- Serdarević Šemsudin Zlatko, "Sinagoga u Brankovcu", *Most*, br. 183 (94), Mostar februar 2005, str. 88-92.
- Stajić Aleksandar, Papo Jakov, "Ubistva i drugi zločini izvršeni nad Jevrejima u Bosni i Hercegovini u toku neprijateljske okupacije", u: *Spomenica 400 godina od dolaska Jevreja u Bosnu i Hercegovinu*, Sarajevo 1966, str. 205-249.
- Stošić M. Verica, "Pravila židovskog omladinskog udruženja 'Ezra' u Banjaluci", *Glasnik udruženja arhivskih radnika Republike Srpske*, br. 3, Banja Luka 2011, str. 375-385.
- Sučeska Avdo, "Položaj Jevreja u Bosni i Hercegovini za vrijeme Osmanlija-Turaka", u: *Sefarad 92*, Sarajevo 1995, str. 33-47.
- Sundhaussen Holm, "Jugoslawien", u: *Dimension des Völkermords- Die Zahl der jüdischen Opfer des Nationalsozialismus*, München 1996, str. 311-330.
- Tadić Jorjo, "Doprinos Jevreja trgovini s dalmatinskim primorjem u XVI i XVII veku", u: *Spomenica 400 godina od dolaska Jevreja u Bosnu i Hercegovinu*, Sarajevo 1966, str. 33-47.
- Tepić Ibrahim, "Bosna i Hercegovina od kraja XVIII stoljeća do austrougarske okupacije 1878. godine", u: *Bosna i Hercegovina od najstarijih vremena do kraja Drugog svjetskog rata*, Sarajevo 1998, str. 175-221.
- Vežović Fatima-Mima, "Šalom, šalom sugrađani", *Most*, br. 106-107 (17-18), Mostar septembar/oktobar 1998.
- Zlatar Behija, "Bosna i Hercegovina u okvirima Osmanskog carstva (1463-1593)", u: *Bosna i Hercegovina od najstarijih vremena do kraja Drugog svjetskog rata*, Sarajevo 1998, str. 99-135.
- Zlatar Behija, "Dolazak Jevreja u Sarajevo", u: *Sefarad 92*, Sarajevo 1995, str. 57-65.

Biografije autora

Anisa Hasanhodžić, Dipl.-ing. Mag.

Rođena 1982. godine u Tuzli, Bosna i Hercegovina. Studij političkih nauka na Univerzitetu u Beču i agronomije na bečkom Univerzitetu za zemljišnu kulturu (Universität für Bodenkultur). 2008-2009 naučna saradnica na Universität für Bodenkultur. Doktorski studij na Univerzitetu u Beču na temu kulture i politike sjećanja. Od decembra 2013. godine naučna saradnica na Institutu za kulturalne studije i historiju teatra (Akademija nauka Republike Austrije) u okviru projekta „Tragovima naših komšija: Jevreji u Bosni i Hercegovini i holokaust“.

Rifet Rustemović, prof. hist.

Rođen 1985. godine u Tuzli. Završio studij historije na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Tuzli, diplomiravši na temu „Pravni položaj i organizacija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini za vrijeme austrougarske uprave“. Od septembra 2013. godine studira Latinski jezik i rimsku književnost na odsjeku za Romanistiku Univerziteta u Sarajevu. Od decembra 2013. godine naučni saradnik na Institutu za kulturalne studije i historiju teatra (Akademija nauka Republike Austrije) u okviru projekta „Tragovima naših komšija: Jevreji u Bosni i Hercegovini i holokaust“.